

השפעת המצב

האטה כלכלית מביאה חברות רבות לצמצום הפעילות וצמצום בהוצאות בכדי לשרוד את התקופה הקשה

אפשר לראות את הסטטיסטיקה של מספר הרוגים, כממוצע ב-5 השנים האחרונות בהשוואה להיקף הפעילות בענף הבניין בטבלה מספר 1.

טבלה 1: נתונים על מספר הרוגים בבנייה והיקף הפעילות בענף הבניין (ממוצע 5 שנים אחרונות)

שנה	מספר הרוגים*	גמר בנייה**
2000	43.80	108.6
2001	40.60	106
2002	37.00	96.4
2003	34.20	89.7
2004	31.20	85.0
2005	30.00	81.9
2006	29.60	77.9
2007	29.20	75.4
2008	26.40	73.4
2009	26.20	74.2

* ממוצע 5 שנים קודם לשנה המצוינת.

** ממוצע 5 שנים אחרונות, בשטח בנייה של מאות אלפי מטרים מרובעים.

ההצגה הגרפית של הנתונים בטבלה ממחישה את מגמת הירידה במספר תאונות העבודה ובהיקף הבנייה. העקומות לעיל מצביעות בבירור על מספר תאונות ממוצע גבוה בשנים שהיה בהן היקף גדול של פעילות בענף הבנייה ועל מספר תאונות נמוך בשנים שהיקף הבנייה בהן היה פחות.

מאת ד"ר סמי סעדי

נ"ת 2008 תיזכר כשנה בה החל מיתון כלכלי עולמי קשה, משבר האשראי בארצות הברית הוביל להאטה משמעותית בכלכלתה, שגרר את כלכלת העולם כולו כלפי מטה.

האטה כלכלית מביאה חברות רבות לצמצום הפעילות, וצמצום בהוצאות בכדי לשרוד את התקופה הקשה. **השאלה היא האם למצב הכלכלי יש השפעה על שיעורי תאונות עבודה ועל מצב הבטיחות במשק?**

התשובה לשאלה זאת נראית טריוויאלית למדי מכיוון שחברות שנקלעות לקשיים מבחינה כלכלית מצמצמות את השקעתן גם בבטיחות. כמו כן, מצב אי הוודאות וחוסר הביטחון התעסוקתי גורם ללחץ נפשי בקרב העובדים ומגביר את הסיכוי לתאונות. לאור האמור לעיל היה אפשר לצפות לעלייה ניכרת בשיעורי תאונות העבודה.

במטרה לבחון אפשרות לקשר בין המצב הכלכלי למצב הבטיחות נתבונן בנתונים מענף הבנייה שהוא ידוע לאורך שנים רבות כענף שיש בו תאונות רבות (שרובן נפילה מגובה). סיבה נוספת לבחירת ענף הבנייה היא שבתחום זה קל יותר לכמת את התוצרת (מספר יחידות דיור, שטח בנייה, השקעה גולמית וכו') ולחשב את מספר תאונות העבודה ליחידת תוצרת.

תקציר פסק דין

המשך מעמוד 21

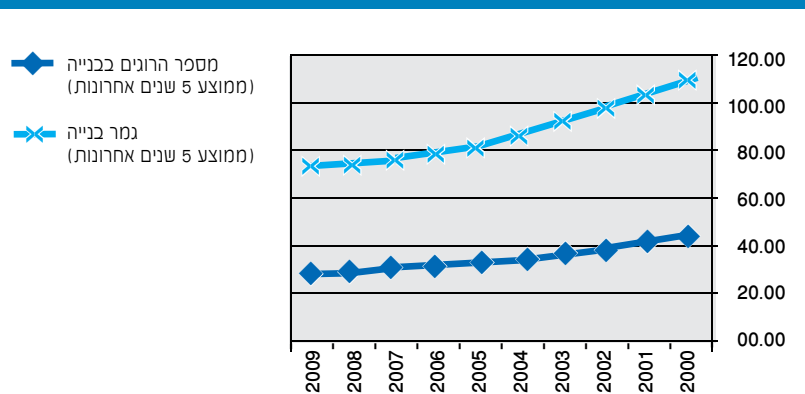
◀ העובד כפגיעה בעבודה. עם זאת, בית הדין האזורי דחה את התביעה להכיר במחלת הסכרת ממנה סובל העובד כפגיעה בעבודה, שכן שני המומחים שללו, למעשה, קיומו של קשר סיבתי בין הסכרת לבין החשיפה לחומרים בעבודתו של העובד. המוסד לביטוח לאומי ערער על קביעתו של בית הדין האזורי באשר להכרה במחלת הכבד ממנה סובל העובד כפגיעה בעבודה, לבית הדין הארצי לעבודה.

פסק דינו של בית הדין הארצי

בית הדין הארצי אישר את פסק דינו של בית הדין האזורי והזכיר, כי בהתאם לפסיקה, די בתרומה של 20% להשפעת העבודה על המחלה כדי לבסס את הקשר הסיבתי הנדרש בין תנאי העבודה לבין המחלה. אותה הלכה נקבעה גם לגבי מחלות שנגרמו כתוצאה מפגיעה בעבודה על דרך המיקרוטראומה (פגיעות זעירות חוזרות ונשנות). כלומר, השפעה של 20% היא "השפעה משמעותית" של תנאי העבודה על גרימתה או החמרתה של המחלה.

במקרה הנדון, קבע בית הדין הארצי, הרושם הכללי העולה מחוות דעתו של המומחה הוא, כי מדובר בהשפעה של כ-20% על הופעת המחלה. לפיכך, ולאור הקביעה בפסיקה שלפיה די ב-20% כדי להוות "השפעה משמעותית" של תנאי העבודה על הופעת המחלה, דחה בית הדין הארצי את ערעורו של המוסד לביטוח לאומי, והכיר במחלת הכבד ממנה סובל העובד כפגיעה בעבודה. ■

גרף מס' 1: נתונים על מספר הרוגים בבנייה והיקף הפעילות בענף הבנייה

הכותב הוא מנהל מחוז חיפה והצפון במוסד לבטיחות ולגיהות

הכלכלי על תאונות עבודה

השקעה בענף הבנייה ותאונות העבודה

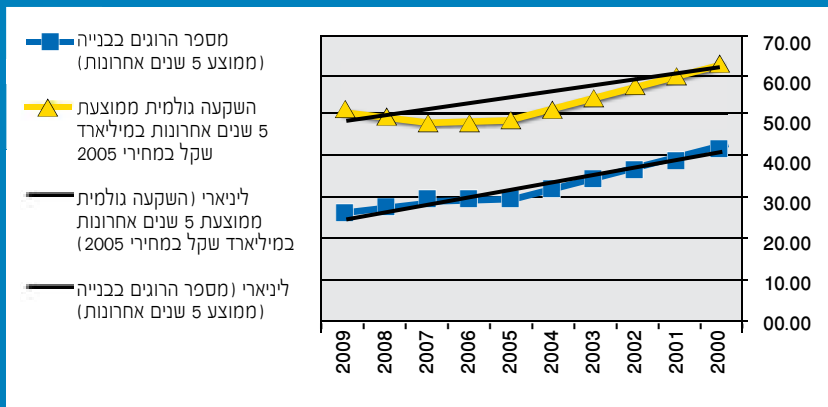
אפשר לבחון גם את ההשקעה הגולמית שהייתה בענף הבנייה בהשוואה למספר תאונות העבודה בענף. טבלה 2 מציגה את מספר תאונות המוות הממוצע ב-5 השנים האחרונות וההשקעה הגולמית הממוצעת ב-5 שנים אחרונות.

טבלה 2:

שנה	מספר הרוגים*	השקעה גולמית**
2000	43.80	63.68
2001	40.60	60.74
2002	37.00	57.61
2003	34.20	54.59
2004	31.20	51.84
2005	30.00	49.54
2006	29.60	48.83
2007	29.20	48.49
2008	26.40	49.28
2009	26.20	51.24

* ממוצע 5 שנים אחרונות
** ממוצעת 5 שנים אחרונות במיליארד ₪, במחירי 2005

גרף מס' 3: נתונים על מספר הרוגים בבנייה והיקף ההשקעות בענף זה (ממוצע 5 שנים אחרונות)

עובדים) כאינדיקטור למצב הבטיחות וכבסיס להשוואה לאורך השנים. השוואה כזאת טומנת בחובה עיוות מסוים. לא יהיה חכם מצידנו להשוות, לדוגמה, 20 תאונות שהתרחשו במפעל שבו מועסקים 100 עובדים בשנה שהיקף הייצור בה היה 90 אלף יחידות, לשנה שהיקף הייצור בה היה 70 אלף יחידות עם אותו מספר עובדים.

שאלה נוספת היא האם צריך לבדוק את שיעור התאונות שהסתיימו במוות או שיש לבדוק את שיעור התאונות של נפגעים בלבד, ללא מוות. או שאולי נכון להסתכל על מקרים של כמעט תאונה. אלא שאלה בכלל לא מדווחים. "כלל האצבע" מדבר על כך ש-10 פעמים "כמעט תאונה" מסתיים בסוף בתאונה עם נפגע.

בכדי לאזן את התמונה ולקבל כיוונים ומגמות ריאליות יותר, לאורך תקופה מסוימת של היקף התאונות, יש צורך לקחת בחשבון את היקף הפעילות הכלכלית בכל אחת מהשנים הנ"ל.

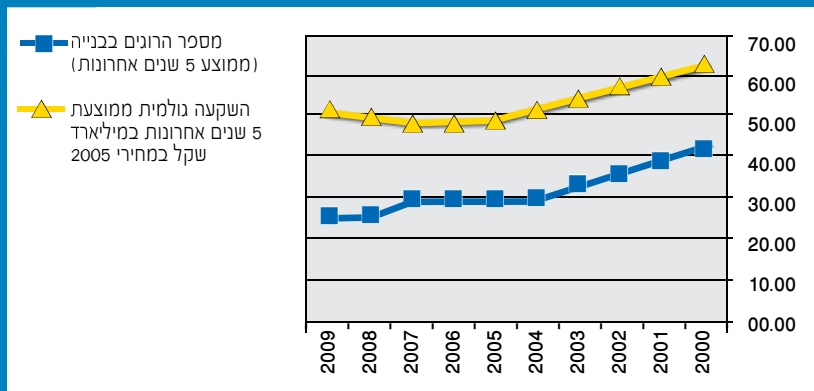
יש צורך ליצור מדד חדש למצב הבטיחות, שלוקח בחשבון פרמטרים נוספים כמו פרמטרים כלכליים, בנוסף למספר התאונות ומספר העובדים, לצורך חישוב שיעור תאונות עבודה במפעל מסוים, בענף מסוים או במשק בכללותו. ■

מקורות:

- פרסומים של אגף הפיקוח על העבודה, משרד התמ"ת (סיכום תאונות המוות בעבודה בשנים 2008-1998): http://www.osh.org.il/uploadfiles/m_009_teunot_mavet_pikuah.html
- פרסומים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (נתונים שנתיים - לוחות מתוך "השנתון הסטטיסטי לישראל" (האחרון): http://www.cbs.gov.il/shnaton61/st22_01.pdf

בכל אופן שרטוט קו מגמה לשתי העקומות הנ"ל (גרף מס' 3) מראה בבירור מגמת ירידה לאורך השנים. יתרה מזאת, קווי המגמה ששרטטנו נראים כמעט מקבילים. המשמעות של קווי מגמה מקבילים של

גרף 2: נתונים על מספר הרוגים בבנייה והיקף ההשקעות בענף זה

מספר תאונות ממוצע ביחס להיקף ההשקעה הגולמית בענף הבנייה היא שהיחס ביניהם נשאר קבוע לאורך השנים.

סיכום

אפשר להבחין בקשר הדוק בין מספר תאונות המוות וההשקעה הגולמית בענף הבנייה, ואפילו קורלציה כמעט מלאה לאורך השנים. השאלה היא האם נכון להשוות בין היקף התאונות בשנה שיש בה פעילות עניפה לשנה שהפעילות בה מועטה? שנה שיש בה השקעה גבוהה לשנה שההשקעה בה נמוכה? כיום נהוג להשתמש בשיעור תאונות העבודה (מספר תאונות מחולק במספר

שתי העקומות של גרף מס' 2 כמעט מקבילות בשנים 2000 עד 2007, והעקומות מתחילות להתבדר בשנים 2008 ו-2009. המשמעות של עקומות מקבילות הוא קורלציה בין מספר ממוצע של תאונות להיקף ההשקעה בענף. ניתן להבחין בבירור במגמת ירידה בשנים 2008 ו-2009 מבחינים ברידה במספר התאונות למרות העלייה בהשקעה. אין לי הסבר לתופעה הזאת, יכול להיות שהעלייה בהשקעה היתה גם בתחום הבטיחות, או כתוצאה מהגברת פעילות ההסברה והאכיפה בענף זה כמו לדוגמה תקנות העבודה בגובה שפורסמו בשנת 2007 ונכנסו לתוקף בנובמבר 2008.